

Kunstenaarschap is een middel en geen doel binnen het broedplaatsbeleid

Het broedplaatsbeleid begon indertijd met het Plan van aanpak 2000 wat de subtitel had: “Geen Cultuur zonder Subcultuur”. Uit deze subtitel is te herleiden dat de gemeente vond subcultuur essentieel is voor het voortbestaan van de cultuur in de hoofdstad. Met andere woorden; Amsterdam kan geen culturele hoofdstad zijn zonder dat de subcultuur een plek heeft binnen de stad. Door de stijging van de grondprijzen dreigden door onbetaalbaarheid de subculturen te moeten verdwijnen uit de stad.

Het woord broedplaats ging dus niet over het broeden van individuele kunstenaars zelf, maar dat de subculturen in Amsterdam de legbatterij zijn voor de gevestigde cultuur. Daarbij was er het besef bij de gemeente dat niet elke legkip een prijskip zou kunnen worden, maar dat een potentiële prijskip wel de andere kippen nodig had om prijskip te kunnen worden. Ook was er besef dat de entourage van het broedhok (de broedplaats) het belangrijkste was. Deze entourage zorgt ervoor dat er af en toe een prijskip boven komt drijven. Het individuele succes van iemand was dus niet de essentie van een broedplaats, maar het waarborgen van de entourage waardoor een pand als broedplaats voor de cultuur functioneert. Deze entourage is vastgelegd binnen het Plan Van Aanpak 2000, geen Cultuur zonder Subcultuur, en in de kernwaarden van broedplaatsen vastgelegd in het eerste reglement van de CAWA.

Dat de entourage het belangrijkste was en niet de individuele kunstenaar wordt bevestigd met de 40%-60% verdeling binnen een broedplaats (plek voor een subcultuur). Deze verdeling is niet voor niets tot stand gekomen; er zat een duidelijk gedachtengoed achter. Hierbij moet wel gerealiseerd worden dat een gehele broedplaats gesubsidieerd werd en, niet zoals nu, maar een klein deel van een broedplaats. Als het belangrijk was gevonden dat alleen kunstenaars een plek zouden hebben in Amsterdam dan zou er wel ingezet zijn op 100% kunstenaars in broedplaatsen. Echter maar 40% van een broedplaats hoefde te bestaan uit kunstenaars. Het idee was dat kunstenaars de artistieke binnen een broedplaats waarborgen. Blijkbaar was die minderheid van de broedplaatspopulatie genoeg om het doel, namelijk plek voor de subcultuur in de stad, te waarborgen. In de kernwaarden voor broedplaatsen, zoals genoemd in het eerste CAWA-reglement staat zelf letterlijk dat kunstenaars geen uitzonderingspositie hebben binnen broedplaatsen. Ook in de subsidieverordeningen Stedelijke vernieuwing 2001 en 2006 wordt geen onderscheid gemaakt, citaat: “De doelgroep van het te realiseren (woon)werkgebied bestaat uit een samenwerkende groep van professionele kunstenaars, culturele ondernemers en kleine (ambachtelijke) bedrijven, die gezien hun inkomenssituatie geen ruimte op de reguliere vastgoedmarkt kunnen betrekken of zich dergelijke ruimte kunnen verwerven”

Dat kunstenaars apart genoemd worden binnen het broedplaatsbeleid, en apart beoordeeld worden, is omdat het kunstenaarschap indertijd als het middel werd gezien om te waarborgen dat een broedplaats een culturele broedplaats zou blijven en niet zou verworden tot een ICT-broedplaats of een ambachtbroedplaats. Alleen vanwege die borging, en nergens anders om, werd het kunstenaarschap beoordeeld eerst door de SWWK en later door de CAWA.

De gemeente zag een duidelijk verschil tussen broedplaatsen en werkgebouwen. Het verschil tussen een werkgebouw en een broedplaats is dat een werkgebouw gericht zijn op individuele huurders die m2 huren voor de eigen onderneming, terwijl een broedplaats uitgaat van collectiviteit, waarbij samenwerking, kruisbestuiving en synergie plaatsvindt onder de huurders.

Dat dit laatste zeer belangrijk gevonden werd door de gemeente komt tot uiting in de kernwaarden van broedplaatsen zoals genoemd in het eerste CAWA-reglement uit 2007, in tweede bijlage die specifiek ingaat op het ontstaan van broedplaatsen, citaat:

Kernwaarden:

Een groep heeft een visie waarin wordt aangegeven op welke wijze de groep bijdraagt aan het culturele of creatieve klimaat van de wijk of de stad. Daarbij is sprake van de volgende kenmerken (waarbij het accent kan verschillen):

Autonomie

Het pand kent zelfbeheer en zelfbestuur door de (bewoners en) gebruikers. Zelfbeheer is een keuze voor autonomie en flexibiliteit, maar evenzeer een sociaal experiment dat zich voortdurend ontwikkelt. Daarmee is het op zich al een bijdrage aan de sociaal-culturele dynamiek van de stad.

Collectiviteit

Er is interne democratie. Het beheer, het onderhoud en de onderlinge interactie zijn bij uitstek een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het project als geheel. Er is een actief beleid om de sociale cohesie te bevorderen en in stand te houden. Onderlinge hulpverlening is de norm en niet de uitzondering. Het collectief is gericht op duurzaamheid én flexibiliteit van het pand, de sociale structuur en alles wat daarbinnen gebeurt.

Functiemenging

Het gebruik is divers. (Wonen), werken en publieksfuncties zijn gemengd. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen kunstenaars en

andere ambachtelijke bedrijvigheid. Evenmin bestaat er een principieel onderscheid tussen de culturele en de sociaalpolitieke dimensie, voor zover ze al niet samengaan. Er is ook diversiteit (in woonvormen,) in bedrijfsvoering en in vormen van arbeid. Bedrijvigheid is in principe kleinschalig.

Solidariteit

De bewoners en gebruikers zijn erop uit om connecties aan te gaan met elkaar en met de buitenwereld. Ze zijn initiërend in het leggen van contacten en het aangaan van samenwerkingsverbanden binnen hun eigen werkveld, en daarbuiten. Het pand is belangrijk voor minderheidsgroepen in het algemeen en voor de stedelijke subcultuur in het bijzonder. Het speelt een rol in de eigen buurt, en maakt deel uit van stedelijke en landelijke netwerken. Sociale bewogenheid is een constante factor, bij de individuele bewoners en gebruikers, en bij het pand als collectief.

Toegankelijkheid

De bewoners/gebruikers streven naar toegankelijkheid, zowel voor producenten als voor consumenten. Betaalbaarheid is daarbij een cruciale factor. Niet alleen als randvoorwaarde, maar ook omdat het ruimte schept voor solidariteit, voor experimenten en voor vernieuwing. Openbaarheid en het streven naar openheid zijn essentieel.

Helaas is de scheidslijn tussen een broedplaats en een werkgebouw (voor kunstenaars) totaal verdwenen. Het kwantitatieve gedachtengoed over realiseren van m² heeft de bovenhand gekregen boven het kwalitatieve gedachtengoed over inhoud van broedplaatsen.

Na het afschaffen van de klankbordgroep broedplaatsen, waarin mensen zaten met kennis op gebied van vrijplaatsen, de kunstenaarsbonden, de Kunstraad, en vastgoedspecialisten is de op kwaliteit gerichte discussie over inhoud van broedplaatsen niet meer gevoerd. Daarvoor in de plaats werd er door Bureau Broedplaatsen jaarlijks discussiemiddagen georganiseerd die gedomineerd werden door, vanwege de crisis werkloze, architecten met plannen om zichzelf aan het werk te houden (bijvoorbeeld het idee van ketenbroedplaatsen, of dat ook broedplaatsen zelf als winstgevende onderneming kon worden gezien), gedomineerd door woningbouwverenigingen die aflopende huurcontracten wilden bij de ateliers die zij verhuurden (de ijzeren voorraad bestaande uit huur van individuele ruimtes waarbij de voordracht wordt gedaan via de CAWA) waardoor de huren verhoogd konden worden. Deze woningbouwverenigingen zijn daarom de discussie gestart over een maximale tijd die een kunstenaar van een ruimte gebruik zou mogen maken, of dat er een onderscheid gemaakt moest worden qua prijs dat binnen de ring de ateliers duurder zou mogen zijn. En gedomineerd door kunstenaars die zelf een ruimte zochten voor zichzelf.

Bureau Broedplaatsen is niet in staat geweest om te zorgen dat discussies die inhoudelijk niets met broedplaatsen te maken hadden, maar gingen over ruimtes voor individuele kunstenaars, gevoerd zouden worden bij de Kunstraad Amsterdam. Hierdoor vertroebelde het broedplaatsbeleid en werd dit beleid verward met een vastgoedbeleid voor kunstenaars.

Omdat de inhoudelijke gesprekken van de klankbordgroep door Bureau Broedplaatsen vervangen waren door kwantitatieve jaarlijkse bijeenkomsten is zonder enige inhoudelijke discussie met deskundigen op gebied van broed- en vrijplaatsen besloten dat de broedplaatssubsidie alleen nog maar gebruikt mocht worden voor het maken van kunstenaarsruimtes. Tot die tijd waren broedplaatsen gehele panden met eenduidige regels voor iedereen, echter door dit besluit (waarbij blijkbaar niet nagedacht is over de gevolgen) ontstonden er in nieuwe panden een broedplaatsgedeelte (40%) en een niet-broedplaatsgedeelte (60%). Er is daardoor een scheiding ontstaan in de panden; er is een broedplaatsgedeelte met broedplaatsregels wat alleen gebruikt mag worden door kunstenaars, en er is een broedplaatsvrij gedeelte waarbij de eigenaar zonder enige controle, na de goedkeuring van het plan door de CAWA, mag doen en laten wat hij/zij goedgevindt.

Binnen het broedplaatsbeleid wordt nagedacht over het innemen, als broedplaats, van de plinten bij nieuwbouwprojecten. De slogan 'Ruimte Delen' is gehoord.

Stichting Urban Resort heeft al twee broedplaatsen in de plint van een gebouw. Het is erg moeilijk gebleken om saamhorigheid te bereiken op deze plekken omdat iedereen zijn eigen voorkeur heeft.

Als er gedacht wordt over 'Ruimte Delen' is het essentieel om het oude CAWA-reglement eens goed te bestuderen, omdat dat gaat over Delen.

Er kan nagedacht worden of misschien alleen grote ruimtes (boven de 200 m²) gecreëerd moeten gaan worden waardoor er in een ruimte zelf een broedplaats ontstaat omdat meerder mensen die ruimte moeten delen vanwege de kosten. Hierdoor wordt een ruimte ook intensiever gebruikt. Op de NDSM is er ervaring met grote ruimtes die door meerdere mensen gebruikt worden. Het zijn kleine broedplaatsjes binnen een grote broedplaats.